

ՀՈԳԵՎՈՐ ՕՐԱԳԻՐ

*Մի սափոր առ, և նրա մեջ մի
օմեր լիքը մանանա դիր և Եհովայի առաջին դիր,
որ պահվի ձեր սերունդների համար:
Ելից 16.33*

Օրագիր: Հետն էլ «հոգևոր»: Ինչների՞ս է պետք: Դուք՝ սիրելի քրիստոնյա, մտովի արդեն հասցրի՞ք տալ այս հարցը: Շատերը բարձրաձայն էլ են արտահայտվում մանաստիպ արձագանքելով: Առաջին բանը, որ մենք հիշում ենք «օրագիր» բառը լսելիս, հավանաբար, դպրոցական օրագիրն է, որտեղ նշվում են աշակերտի գնահատականները, նշումներ են կատարվում նրա վարքի մասին: Բայց գուցե ոմանք հիշեցին իրենց առաջին օրագիրը, որտեղ սիրահարական նշումներ էին կատարում պատանեկան տարիքում, սիրուն նվիրված բանաստեղծություններ էին արտագրում կամ հավաքում ընկեր-ընկերուհիների կարծիքները իր մասին: Օրագիրը, որի մասին մենք խոսելու ենք ավելին է, քան միայն վերը թվարկվածը:

1. ԻՆՉՈ՞Ւ ՕՐԱԳԻՐ ԳՐԵԼ

1. ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

Սա դիտարկում ենք հոգևորության համատեքստում: Հոգևոր օրագիրը միջոց է յուրաքանչյուր քրիստոնյայի հոգևորության մակարդակը բարձրացնելու համար, ինչպես նաև՝ մասնագիտական կամ եկեղեցական գործունեությունը համակարգելու համար: Հոգևոր օրագիրը հատկապես օգտակար է հովվին, եկեղեցու ծառայողին: Իսկ ավետարանիչը անգնահատելի օգնություն կարող է գտնել օրագիրն օգտագործելիս:

2. ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Շատ մեծ մարդիկ են օրագիր պահել: Առաջին անգամ ես որոշեցի օրագիր գրել, երբ մագիստրատուրայի դասերի ժամանակ հիշատակվեց մի կարևոր հայտնագործության մասին, որը կատարել էր մի աստվածաբան, և այդ մասին գտել էին նրա օրագրում գրված:

Աստծո օրհնությունները հիշելու համար էլեն Ուայթը խորհուրդ էր տալիս ամեն օր դրանք գրի առնել: Ահա թե ինչ է գրել նա նրանց մասին, ովքեր ցանկանում են գործել Տիրոջ համար, կիսվելով իրենց հավատով: Նա գտնում էր, որ նրանք հնարավոր է և չունենան մեծ գիտելիքներ կամ ընդունակություններ, բայց «համեստորեն գործելով, օրհնություն կունենան ուրիշներին լույսը փոխանցելիս: Թող այդպիսիք օրագիր պահեն, և երբ Տերը նրանց հետաքրքիր փորձառություն տա, թող նրանք դա գրեն, ինչպես վարվեց Սամվելը, երբ իսրայելցիները հաղթանակ տարան փղտացիների նկատմամբ: Նա երախտագիտության հուշարձան կանգնեցրեց, ասելով. «Տերը մինչև այստեղ օգնեց մեզ»: Եղբայրներ, որտե՞ղ են ձեր հուշարձանները, որոնց շնորհիվ դուք հիշում եք Աստծո սիրո և բարության մասին: Չանացեք թարմ պահել ձեր մտքում օգնությունը, որը տվել է ձեզ Տերը ուրիշներին օգնելու ջանքերի մեջ: Թող ձեր գործողությունները եսասիրության նշույլ իսկ չցուցաբերեն: Ամեն մի արցունք, որ Տերը օգնել է ձեզ սրբել վշտալի աչքերից, ամեն վախ, որ հեռացվել է, ամեն ողորմություն, որ դրսևորվել է, նշեք ձեր օրագրում: “Եվ քո ուժը քո օրերի չափ լինի”» (ՅՕԱ աստվածաշնչյան մեկնություններ, հտ. 2, էջ 1012):

Մարդու կյանքի ամբողջ ընթացքը, գործունեության բոլոր ոլորտները առնչվում են օրագրի հետ: Օրագիր գրելու դեպքում ոչինչ չի կորչում: Օրը 10-15 րոպեն կարող է ամեն ինչ վճռել: Կարող ենք ապրել սրբագործվող կյանքով, կարող ենք մեր աշխատանքը ավելի արդյունավետ կատարել: Նույնիսկ ստեղծագործական ոլորտում կարող ենք հաջողության հասնել: Դրանում համոզվելու համար, մենք պարզապես պետք է հասկանանք, թե ինչ ի նկատի ունենք, երբ խոսում ենք հոգևոր օրագիր պահելու մասին:

Անցնենք բուն նյութին:

3. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՕՐԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հոգևոր օրագրի հետ կապված ես գիտեմ միայն մեկ գրքի գոյության մասին: Այն էլ այդ գրքում միայն 7-8 էջ է տրամադրված այդ հարցի քննարկմանը: Դա Գորդոն Մաքդոնալդի գիրքն է: Այդ գիրքը խորհուրդ է տրվում կարդալ. Gordon MacDonald, “Ordering Your Private World”, 1984. Կան նաև դրա ռուսերեն թարգմանությունը. «Как устроить свой внутренний мир», Санкт-Петербург, Издательство «Мирт», 1995 г. Օրագրի մասին տե՛ս վերոհիշյալ գրքի ռուսերեն հրատարակության 163-170 էջերում:

Երևի, որքան ինձ է հայտնի, այս նյութի մասին ամբողջական գիրքը կարող է լինել իմ (կամ ձեր) գրած գիրքը: Դա (և շատ այլ բաներ) կարող է իրականություն դառնալ, եթե հետևողական լինենք օրագրի հարցում: Այս նյութի գերակշռող մասը, հիմնական դրույթները պարզապես արտագրել են իմ օրագրից: Ահա մեկ լրացուցիչ վկայություն ևս օրագրի առավելության մասին:

4. ԴԺՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Օրագիր գրելը սկզբում կարող է դժվարություններ առաջացնել: Սկզբում չի գիտակցվում նաև դրա օգտակարությունը: Այն կարող է ժամանակի կորուստ թվալ և անսովոր լինել, կարող ենք մոռանալ գրելու մասին: Վախենում ենք, որ օրագիրը ուրիշի ձեռքը կընկնի: Կան բաներ, զուցե որ երբեք չարժե բարձրաձայն ասել, առավել ևս թղթին հանձնել: Բայց դրանք հազվադեպ են: Կան հարցեր, որոնց նկատմամբ պետք է ուշադիր լինել կիսավելիս: «Քո մտքումն անգամ մի անիծիր թագավորին, և քո անկողնարանում մի անիծիր հարուստին, որովհետև երկնքի թռչունը ձայն կտանե, և թևավորը խոսքը կպատմե» (Ժողովող 10.20): Սակայն նշված դժվարությունները հեշտությամբ հաղթահարելի են:

2. ՕՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

1. ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՃԻ ԱՂԲՅՈՒՐ

Հոգևոր օրագրի էջերում կիսվում ենք ինքներս մեզ հետ, համապատասխան եզրակացություններ ենք անում և ձգտում առաջխաղացման: Հոգևոր օրագիրը նպաստում է անձի հոգևոր կայացմանը:

2. ԱՍՏԾՈՆ ԱՆԻՄԱԿՆԱՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՄՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օրագրում գրվում են անձնական հոգևոր փորձառությունները, հավատի հաղթանակները, աղոթքի պատասխանները: Այդ ամենը մխիթարության և քաջալերության աղբյուր կարող է հանդիսանալ նաև հետագայում: Այդ փորձառությունները կարող են ուրիշներին նույնպես օգնել: Հոգևոր օրագիրը օգնում է անկեղծ լինել ինքդ քեզ հետ: Իսկ դա օգնում է հոգևոր կատարելագործմանը: Հոգևոր օրագիրը միջոց է Աստծո ձայնը լսելու համար Նրա կամքը իմանալու տեսակետից: Օրագիրը գրելու ընթացքում միտքը բաց է մնում Աստծո ձայնը լսելու համար: Կան նաև այլ առավելություններ, որ ստորև կներկայացվեն կամ կարող եք ինքներդ հայտնաբերել:

Թվարկենք դրանցից մի քանիսը:

3. ՀՍՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Օրագրի միջոցով զգացմունքներն ու մտքերը ավելի հստակ են դառնում: Օրագրի օգնությամբ աղոթքները ավելի կենդանի և իրական են դառնում: Այն, ինչ հնարավոր չէ բանավոր կենտրոնացած ասել, հնարավոր է ձևակերպել թղթի վրա:

4. ՎԵՐԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

Հետագայում կարելի է նկատել, թե ինչպիսի գրված աղոթքի պատասխան ենք ստացել: Օգտակար է նաև օրագրի վերընթերցումը: Այդպիսի ընթերցման ընթացքում նոր լիցքավորում և քաջալերում կարելի է ստանալ:

5. ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Գրիչը ձեռքին սպասում ենք, թե ինչ կասի Տերը ընթերցման կամ մտորման ժամանակ: Գրվում են նաև Աստվածաշնչի անձնական ուսումնասիրության ժամանակ ստացած նոր մտքերը, ներշնչումները:

Առավոտյան (ոչ միայն առավոտյան) մտորումների ու խորհումների արդյունքում առաջացած մտքերը նույնպես գրվում են: Կարելի է գրել կարդացած գրականության մասին. անոտացիան, սեփական կարծիքը, ազդեցությունը, նորից դրան անդրադառնալու (կամ՝ չանդրադառնալու) և այլնի մասին:

6. ԳՐԱՌՈՒՄՆԵՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նշվում է օրվա ընթացքում կատարված աշխատանքների, հանդիպումների, միջոցառումների և այլնի մասին: Իսկ այդ ամենը (հատկապես աշխատանքը հոգևոր ոլորտում) անհրաժեշտ է լինում նորից վերհիշել: Օրինակ՝ այցելել ես որևէ բնակավայր, հանդիպել մարդկանց, ելույթ ունեցել և այլն: Որոշ ժամանակ անց նորից ես այցելում այդ նույն բնակավայրը, բայց արդեն մոռացել ես նույնիսկ մարդկանց անունները, առավել ևս նրանց հոգսերի և խնդիրների մասին: Օրագրի վերընթերցումը օգնում է դա անել ամենայն ճշգրտությամբ և մանրամասնությամբ: Մա հատկապես կարևոր է ավետարանիչի համար: Նա անխտիր նշում է **ամեն ինչ**: Ստորև կտրվի լրիվ ցուցակը, թե ինչ պետք է նշի ավետարանիչը:

Հոգևոր օրագիրը կարելի է օգտագործել նաև սովորական նշումների համար: Իհարկե դրա համար ցանկալի է ունենալ նաև սովորական փոքր չափսի նոթատետր: Այդ մասին մեկ ուրիշ անգամ կխոսենք: Այսինքն հոգևոր օրագիրը կարող է ծառայել նաև որպես նոթատետր: Հոգևոր օրագրում կարելի է գրել նաև ծրագրերի մասին: Հատկապես տվյալ օրվանը կարելի է գրել և դրանով էլ առաջնորդվել: Ծրագիրը չիրականացվելու դեպքում նշում ենք ծրագրածի և իրագործածի տարբերությունները:

7. ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Օրագիր ունենալը հրաշալի միջոց է ինքնակենսագրությունը կամ եկեղեցու պատմությունը գրելու համար:

8. ՕՐԱԳՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Օրագիրը կարող է լինել միայն մեկը, որի մեջ էլ գրվում է ամեն ինչ: Մակայն այս տարբերակը արդարացվում է այն դեպքում, երբ այն գրվելուց հետո վերընթերցվում է և առանձնացվում նյութը ըստ թեմաների: Դա մեծ մասամբ նշանակում է, որ հաճախ նորից պետք է արտագրվի գրվածը նոր տեղում: Եթե օրագիրը համակարգիչի մեջ է, ապա ոչ մի դժվարություն չի առաջանում պատճենելու տեսակետից:

Հարմար և ձեռնառու է ունենալ միայն մեկ օրագիր, քանզի այն միշտ ձեռքի տակ ունենալու տեսակետից հարմար է: Բացի այդ, երկար չես մտածում, թե որ օրագրում գրես համապատասխան միտքը կամ նյութը: Մա կարող է բնականոն լինել օրագրի սկսնակ օգտագործողի համար, բայց հետագայում, միևնույնն է, կարիք է լինում ունենալ տարբեր օրագրեր՝ տարբեր նպատակների համար:

Պարզապես թվարկենք տարբեր օրագրերի տեսակները իրենց նկարագրությամբ հանդերձ:

1. Անձնական օրագիր: Անվանումն ինքնին ասում է, որ այն անհատի գուտ անձնական նպատակներին է ծառայում: Այն է՝ անձի զարգացում և կայացում, հոգևոր, մտավոր, ֆիզիկական աճ, անձնական առաջխաղացում, զգացմունքային խնդիրների լուծում, մասնագիտական հարցերի համակարգում և այլն:

Անձնական օրագրի մեջ կարող են ներառվել ընտանիքին վերաբերող հարցերը. տուն, ընտանիքի անդամներ, բարեկամներ, գերդաստան և այլն, սկսելով հիշարժան ամսաթվերի (ծննդյան օր, ամուսնության տարեդարձ և այլն) նշումից և ավարտելով ամենամվիրական ցանկությունների արձանագրմամբ:

Հոգևոր տեսանկյունից անձնական օրագրում կարող ենք գրել հետևյալ հարցերի մասին. հոգևոր աճ, աղոթքներ և դրանց պատասխաններ, աղոթքի կարիքներ, մտորումներ, սրբագործում, բնավորության կերտում, անձնական տեսիլ, առաքելություն, նպատակներ, ծրագրեր հոգևոր բնագավառում իրականացնելու համար, մասնակցությունը եկեղեցական գործունեությանը, Աստծո ղեկավարություն (նախախնամություն), հոգևոր փորձառություններ, Աստծո օրհնություններ, զգացմունքներ, հույզեր, մտքեր և այլն:

Բնական է, որ անձնական օրագիրը խիստ անձնական երանգ ունի և ավելի գաղտնապահություն է ենթադրում, քան մյուս տեսակի օրագրերը:

2. Ուսումնասիրության օրագիր: Անձնական ուսումնասիրությունները պայմանականորեն կարելի է բաժանել երկու խմբի. հոգևոր և ընդհանուր: Հոգևոր ուսումնասիրություններն իրենց հերթին բաժանվում են երկու խմբի. Աստվածաշնչի և այլ հոգևոր գրականության:

Նշեմ ավելի մանրամասն այդ բնագավառները. Աստվածաշնչի ուսումնասիրությունների արդյունքներ, Էլեն Ուայթի ստեղծագործություններ, աստվածաբանական, եկեղեցական և հոգևոր գրականություն, եկեղեցու բաժիններին վերաբերող գրականություն, հոգևոր ճանաչողական, մեթոդաբանական, լեզուներ, գիտություն, զանգվածային-լրատվական, գեղարվեստական և այլ գրականություն, պոեզիա, համակարգիչ, ինտերնետ և այլն:

Այստեղ են գրվում նաև դասախոսությունները, սեմինարների նյութերը, քարոզները:

Ուսումնասիրության օրագիրը հնարավոր է անմիջականորեն որպես համառոտագրություն օգտագործելով քարոզ կամ դասախոսություն կարդալ, սեմինար անցկացնել:

Ուսումնասիրության օրագիրը կարող է օգտակար լինել վերը նշված բոլոր ուսումնասիրությունները գրառելու համար, սակայն, կարծում եմ, ամենագլխավորը քրիստոնյայի համար Աստվածաշնչի ուսումնասիրության արդյունքները գրելուն տրամադրված ժամանակն է:

3. Ավետարանչական օրագիր: Այս տեսակի օրագիրը շատ մեծ օգնություն կարող է հանդիսանալ ավետարանչությամբ զբաղվող յուրաքանչյուր քրիստոնյայի համար: Դա անկախ այն հանգամանքից, թե այդ ավետարանչությունը մշտապես է արվում, թե ժամանակ առ ժամանակ: Հիշելով, որ մարդ արարածը ունի մոռանալու ունակություն, ուստի կարևորվում է օրագիր ունենալը:

Եթե եկեղեցու անդամը որևէ հանդիպում է ունեցել նոր մարդու կամ մարդկանց հետ, ապա ավետարանչական օրագրում պետք է կատարվեն գրառումներ առնվազն հետևյալի մասին. հանդիպման վայր, ժամանակ, ներկաների անուններ, հեռախոսահամարներ, անձնական և ընտանեկան տվյալներ, խոսակցության նյութ, հետաքրքրություններ, նշումներ հյուրերի և մյուսների մասին, ինչ գրքեր կամ սկավառակներ են ձեռք բերել կամ կարդացել, դիտել, ինչ գրքեր են վերցրել կարդալու համար, ո՞ր նյութն են լսել կամ ո՞րն նյութը չեն լսել, ցանկացած տեղեկություն, սեփական կարծիքը նրանց մասին և այլ ամենատարբեր բնույթի տեղեկություններ: Ավետարանչական օրագրի առկայությունը օգնում է ավելի արդյունավետ ավետարանել և վկայել մարդկանց, քանի որ ոչինչ չի մոռացվում, առավել կարգապահություն և մարդկանց նկատմամբ ուշադրություն է դրսևորվում:

4. Գործնական օրագիր: Այս օրագիրը ենթադրվում է երկու տեսակի. փոքր չափսի, որը անելիքները նշելու համար է և ավելի շատ գործնական օրացույց է նշված ամսաթվերով, ժամերով և կարճ նշումներով, և երկրորդը, օրագիր է վերը նշված ավելի լայն իմաստներով, որը կարող է ծառայել մասնագիտական և եկեղեցական գործունեությունը համակարգելու համար: Վերջինիս մեջ նշվում է ինչպես արվածը, այնպես էլ ծրագրվածը:

Մասնագիտական ոլորտ. Ծրագրերը օրվա, շաբաթվա, ամսվա, տարվա և ավելի մեծ ժամանակահատվածների կտրվածքով, տեղեկություններ և տվյալներ աշխատանքի հետ կապված, բոլոր տեսակի նշումներ, որոնք կարող են օգտակար լինել աշխատանքի համար:

Եկեղեցական ոլորտ. Ծրագրերը օրվա, շաբաթվա, ամսվա, տարվա և ավելի մեծ ժամանակահատվածների կտրվածքով, եկեղեցու ավետարանչական գործունեություն, ներեկեղեցական գործունեություն, երկրպագությանն առնչվող հարցեր, տարբեր տվյալներ, տեղեկատվություն, միջոցառումներ, խորհուրդներ, ժողովներ և այլն:

5. Ճանապարհորդական օրագիր: Ինչպես վերնագիրն է հուշում, այս օրագիրը օգտագործվում է ճանապարհորդելիս, բայց ոչ միայն: Այլ խոսքերով, սա օրագիր է, որտեղ գրառվում են մեր դիտարկումները մեր դիտումների և վերլուծությունների հիման վրա: Եթե մենք ավելի ուշադիր ենք մեզ շրջապատող իրականության նկատմամբ, ապա միշտ որևէ բան կա սովորելու մեր շրջապատից, մեզ շրջապատող երևույթներից, դեպքերից, իրադարձություններից: Պարզապես պետք է ուշադիր լինել և չմոռանալ համապատասխան նշումներ կատարել: Ժուռնալիստիկական ժանր են ճանապարհորդական նոթերը (travel log): Սա ժամանակակից ռադիոյում բավականին տարածված ժանր է, այնպես որ կարող եք միաժամանակ նաև ռադիոհաղորդում գրել այս օրագիրն ունենալով: Այս օրագրի գրառումները որպես պարզաբանող օրինակներ անգնահատելի օգնություն կարող են հանդիսանալ ելույթների, քարոզների, դասախոսությունների համար:

6. Կենցաղային օրագիր: Ինչպես վերնագրից երևում է, այս օրագիրը օգտագործվում է կենցաղային հարցերը լուծելու համար: Առանց կենցաղի մենք չենք կարող յուրա գնալ: Ինչքան էլ միայն վեհ գաղափարներով ապրենք, միևնույնն է, մեզ անհրաժեշտ է բառացիորեն սնվել, հագնվել, հանգստանալ: Այս ոլորտը նույնպես ծրագրավորում և հատուկ ուշադրություն է պահանջում: Ի՞նչը կարող է կենցաղային օրագրում նշվել: Տարբեր կոմունալ ծառայությունների մասին տվյալները, գները, աշխատանքային ժամերը և այլն: Արժե նշել նույնիսկ ինչ-որ կերակուրի կամ թխվածքի բաղադրատոմսը, էժան ապրանքների գները, խանութների վայրերը, հեռախոսները և նմանատիպ ամենատարբեր բաներ, որ անհիմաստ է հիմա բոլորը թվարկելը:

7. Պատմական օրագիր: Հորդանանն անցնելուց հետո Աստծո պատվերով իսրայելցիները 12 քար վերցրին որպես հիշատակ այդ իրադարձության: Հիշելով անցած ուղին անհրաժեշտ է եզրակացություններ անել և չկրկնելով անցյալում թույլ տրված սխալները առաջ գնալ Աստծո առաջնորդությամբ:

Աշխարհում և մեր շրջապատում տեղի ունեցող դեպքերի նկարագրությունը, եկեղեցական և անձնական կյանքում տեղի ունեցած կարևոր դեպքերի և իրադարձությունների նկարագրությունը կարող է հետագայում դառնալ անձնական հուշերի, ինքնակենսագրության, եկեղեցու և ոչ միայն եկեղեցու պատմության համար հրաշալի աղբյուր: Պատմական օրագիրը կարող է նյութ մատակարարել մեզ այն հոդվածների, գրքերի և ռադիո ու հեռուստատեսային հաղորդումների համար, որոնք առնչվում են պատմությանը:

8. Հավաքածու օրագիր: Վերջերս եկեղեցու մի ծառայող ցույց տվեց իր մի հաստափոր տետրի մեջ հավաքած հետաքրքիր և օգտակար մեջբերումները, թևավոր խոսքերը տարբեր հեղինակներից: Գուցե այդ հավաքածուն օրագիր չէր անվանվում, բայց այն շատ օգտակար

կարող էր լինել այն ունեցողի համար: Կան մարդիկ, ովքեր գրքեր են հրատարակել միայն ինչ-որ բաներ հավաքելու շնորհիվ:

Օրինակ՝ Միրակ Սարգսյանի «Խրատանի» հավաքածուն (Երևան, «Նաիրի» հրատարակչություն, 1995 թ., 375 էջ), որը ամփոփում է ժողովրդական իմաստություններ, նշանավոր դեմքերի ասույթներն ու մտորումները մարդկային ամենատարբեր արժեքների, չափանիշների վերաբերյալ, որ զանազան աղբյուրներից են հավաքվել:

Մեկ ուրիշ հրաշալի օրինակ է Արտակ Ռսկանյանի «Երկնային Թումանյանը» հավաքածուն (Երևան, «Անահիտ» հրատարակչություն, 2006 թ., 240 էջ): Հովհաննես Թումանյանի հոգևոր պոեզիայի այս աննախադեպ ժողովածուն ուղեկցվում է հեղինակի մեկնաբանություններով, որոնք կազմում են 106 էջ, իսկ մնացածը (134 էջ) Թումանյանի հոգևոր քնարերգությունն է և նաև արձակ ստեղծագործություններից այն հատվածները, որ առնչվում են հոգևորի հետ: Հավաքածուն կազմելու գործընթացը, պարզ է, որ եղել է ինչ-որ նշումների հիման վրա կամ նույնիսկ արտագրելու և դուրս գրելու միջոցով: Այլ խոսքերով՝ հավաքածու օրագրի լավ օրինակ է սա:

Մի օրինակ ևս. «Իստոչնիկ ժիզնի» («Источник жизни») հրատարակչությունը լույս է ընծայել «Իմաստության հարստությունը» («Богатство мудрости») քարոզների համար նախատեսված կյանքից վերցված օրինակների 352 էջից և 500 օրինակից բաղկացած հավաքածուն 2005 թվականին:

Այսպիսով, կարող են լինել հավաքածու օրագրերի աներևակայելի տարբերակներ: Գրանք կարող են լինել հավաքածուներ, որ պարունակում են բանաստեղծություններ, երգեր, թևավոր արտահայտություններ, օրինակներ, փաստեր, բաղադրատոմսեր, մեջբերումներ, ասույթներ, կինոնկարների անվանումներ և այլն: Իհարկե այս ամենը կարող ենք անել հոգևոր տեսանկյունից հարցին մոտենալով: Թույլ տվեք ձեր երևակայությանը գործել, և ամեն ինչ կստացվի:

9. Գրական օրագիր: Անձնական փորձից կարող են վկայել, որ գրական օրագիրը մեծ ծառայություն է մատուցում հոգված, գրքույկ, գիրք կամ հաղորդում գրելու համար: Եթե ունեք ձեր կողմից գրված բանաստեղծություն կամ արձակ, ապա այն գետեղում եք ձեր գրական օրագրում: Մեզնից յուրաքանչյուրն էլ կարող է բանաստեղծություն և արձակ գրել: Պարզապես պետք չէ դրանք հրատարակել կամ ցույց տալ ուրիշներին, եթե դեռևս մշակման կարիք ունեն: Օրագիր գրելով մենք սովորում ենք ավելի պարզ արտահայտել մեր մտքերը, ուստիև աստիճանաբար սովորում ենք գրական ստեղծագործություններ գրել:

Մարդկությանը հայտնի են բազում մարդիկ (ինտերնետային մի կայքում ես հանդիպեցի առնվազն 50 հայտնի մարդկանց անուններ, որոնց օրագրերն այսօր հրատարակված են), որոնք հայտնի են դարձել իրենց գրած օրագրերի շնորհիվ կամ նրանց գրած օրագրերն են հայտնի դարձել (Ալեքսանդր Բլոկ, Իվան Բունին, Լև Տոլստոյ, Ֆրանց Կաֆկա և այլոք): Կան գեղարվեստական և այլ ստեղծագործություններ, որոնք գրված են օրագրի տեսքով և ոճով (օրինակ՝ Դոստոևսկի, «Գրողի օրագիրը» («Дневник писателя»)):

Գրական օրագրում կարող ենք գրել ապագա հոգվածների, գրքերի կառուցվածքը, ուրվագիծը, հիմնական մասերը և այլ մանրամասներ: Երբ որևէ նյութ է ընկնում մեր ձեռքը, այն կարող ենք գրել գրական օրագրում, հետագայում դրանից օգտվելու ակնկալիքով: Ավելի ձեռնտու է ծախսել որոշակի ժամանակ համապատասխան նյութը օրագրում արտագրելու վրա, քան այն կորցնել կամ պահել մի տեղում, որտեղից հետագայում օգտվելը դժվարություններ է հարուցելու:

Գրական օրագրում կարելի է հավաքել նաև գրական արտահայտչամիջոցներ, բառեր, որոնք անհրաժեշտ է յուրացնել, գաղափարներ, մեր կողմից գրված պատրաստի հատվածներ ինչ-որ նյութի վերաբերյալ և այլն:

10. Բլոգ (ինտերնետային օրագիր): Բլոգը ինտերնետում (համացանցում) տեղադրված օրագիրն է: «Բլոգ» (blog, блог) բառն առաջացել է անգլերեն «web log» (ցանցային մատյան կամ դեպքերի օրագիր) բառերի կրճատումից: Ինտերնետային օրագիրը՝ բլոգը ունի մի քանի էական տարբերություններ սովորական օրագրից:

Բլոգն ունի հաղորդակցության, ինքնաներկայացման, զվարճության, սոցիալական կապեր հաստատելու և ամրապնդելու, հուշերի, ինքնագարգացման, հոգեթշկական գործառնություններ:

Բլոգը բաց օրագիր է, որ կարող են կարդալ և նույնիսկ մեկնաբանություն թողնել կամ բանավեճի մեջ մտնել հեղինակի հետ բոլոր ցանկացողները:

Բլոգում գրառումները կատարվում են ժամանակագրական հերթականությամբ, որտեղ ժամանակի տեսակետից վերջին գրառումը դրված է որպես առաջին:

Բլոգը կարող է լինել անձնական, խմբակային (կոլեկտիվ, ակումբային) կամ հասարակական, իսկ ըստ բովանդակության՝ թեմատիկ կամ ընդհանուր:

Բլոգում կարող են տեղադրվել ոչ միայն տեքստային նյութեր, այլև նկարներ, ձայնային, երաժշտական և տեսանյութեր:

Այսօր բլոգը մեծ տարածում ունի և ինտերնետում կարելի է գտնել հայտնի մարդկանց բլոգները և կարդալ նրանց օրագրային գրառումները:

Բլոգում կարող եք տեղադրել այն ամենը, ինչ ունեք մյուս տեսակի օրագրերում:

3. ԻՆՉՊԵՄ ԳՐԵԼ ՕՐԱԳԻՐԸ

1. ԱՌԱՋԱՅՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

Սովորաբար սկսնակ օրագիր գրողներին հետաքրքրում են հետևյալ տեխնիկական հարցերը.

- Ի՞նչ տեսք ունի իմ օրագիրը:
- Ի՞նչ հաճախականությամբ ենք նրա մեջ գրառումներ կատարում:
- Ինչի՞ մասին պետք է գրել (այս հարցին արդեն պատասխանել ենք):
- Դա պարզապես օրացույց-ուղեցույց է, թե՞ ավելին (այս հարցին էլ ենք արդեն պատասխանել):
- Թո՞ւյլ ենք տալիս արդյոք այլ մարդկանց կարդալ մեր գրառումները:

Այս հարցերի կապակցությամբ յուրաքանչյուրն իր մոտեցումը կարող է ունենալ, սակայն կան ընդհանուր, արդեն փորձված ձևեր:

2. ՕՐԱԳՐԻ ՏԵՍԸԸ

Անհարժեշտ է, որ չափերով հարմար լինի: Այնպիսին, որ ճանապարհի գնալիս հնարավոր լինի վերցնել: Ցանկալի է, որ օրագիրը ձեզ հետ լինի ցանկացած պահի, քանզի չգիտեք, թե երբ գրելու կարիք կլինի:

Ամենալավագույն տարբերակը A5 չափսի, մոտ 150-170 թերթանի (300-350 էջ), փոքր քառակուսի վանդակներով թելից էջանշանով նոթատետրն է: Այն կարող է նաև կողպեք ունենալ: Ձեր օրագիրը կարող է նաև համակարգիչը լինել: Կարելի է ընտրել օրագիրը սեփական հնարավորություններից և ցանկությունից ելնելով:

3. ԵՐԲ ԵՆՔ ԳՐՈՒՄ

Գրվում է ամեն օր, բայց եթե բաց է թողնվել որոշ ժամանակ, ապա սարսափելի չէ: Գրելու օրը կարելի է նախորդ՝ բաց թողնված իրադարձությունները գրել համառոտ ձևով, իսկ կարևորները կարելի է մանրամասն:

Օրվա ո՞ր ժամին գրել: Կարծում են, որ առավոտյան ուսումնասիրության արդյունքները արժե գրել անմիջապես կամ ուսումնասիրությանը զուգահեռ, իսկ մնացածը կարելի է գրել օրվա ցանկացած պահի, նշելով ժամը: Երեկոյան կարելի է ամփոփել քնելուց առաջ: Գրառումները պարտադիր չեն, որ լինեն նախաբանով և երկար: Կարող է նույնիսկ մեկ նախադասություն կամ նշում լինել:

4. ԻՆՉՊԵՄ ԳՐԵԼ

Սահուն գրող գրիչով, բայց ոչ՝ մատիտով: Կարելի է գրել նաև համակարգիչի մեջ: Այս դեպքում, միևնույնն է, պետք է նոթատետր ունենալ, քանի որ համակարգիչը միշտ չէ ձեռքի տակ լինում:

Նոթատետրի մեջ պետք է էջի միայն մեկ կողմից ազատ լուսանցքներ թողնել նախօրոք դրանք քանոնով գծելով (մոտ 5 վանդակ): Լուսանցքները պետք են գալիս գրելիս կամ հետագայում նշումներ կատարելու համար: Լուսանցքում գրելու պահին գրվում են չորս պարտադիր բան. վայրը, ամսաթիվը, շաբաթվա օրը և ժամը (օրինակ՝ Արովյան, 21.11.2008, ուրբաթ, 7⁰⁰ կամ Թբիլիսի, 18.11.2008, երեքշաբթի, 15⁰⁰): Հետագայում, վերընթերցելիս կատարվում են նշումներ լուսանցքներում հապավումների տեսքով թեմաները առանձնացնելու համար (օրինակ՝ Ու - ուսումնասիրություն, Փ - փորձառություն, ԷՈւ - մեջբերում էլեն Ուայթի աշխատություններից, Ք - քարոզ, Ս - սեմինար, Ճ - ճանապարհորդություն, Գ - գրականություն, Տ - տեղեկատվություն, Ա - Աստվածաշնչի ուսումնասիրություն, Խ - խորհուրդ, խորհրդակցություն և այլն):

Գրելուց որոշ ժամանակ անց պետք է անդրադառնալ և նշումներ կատարել: Այդ ժամանակ էլ նշում կամ ընդգծում ենք կարևորը, դուրս գրում անհրաժեշտը: Բավականին օգնում է նշումները, ըստ իմաստային հատվածների, միջանցքներում համարակալելը: Հղումների համար անհրաժեշտ է էջերը համարակալել:

Պետք չէ խցկել բառերը, այսինքն պետք է գրել ոչ թե ամեն տողից, այլ մեկընդմեջ: Մի շտապեք, պարզ ձեռագրով գրեք: Կարիք չկա ժամանակը տրամադրել բարձր գեղարվեստականությանը կամ մաքուր գրականով գրելուն: Դա կարելի է անել, բայց դա չէ հիմնական նպատակը:

Չգտեք շատ կախված չլինել գրելու պարագաներից (հատուկ կամ գունավոր գրիչներ, համակարգիչ և այլն):

5. ԳԱՂՏՆԻՈՒԹՅՈՒՆ

Սա կարևոր պահ է: Անհրաժեշտ է մտածել ապահով միջոց, որ այս գրառումները ուրիշի ձեռքը չընկնեն: Ի՞նչ վերաբերվում է կնոջը կամ ամուսնուն, ապա կարծում եմ, որ նրանք պետք է մեկ լինեն բոլոր հարցերում, բայց, միևնույնն է, կարելի է այդ հարցում էլ պայմանավորվել: Համակարգիչ օգտագործելու դեպքում կարելի է գաղտնաբառ օգտագործել, եթե չենք ցանկանում, որ ուրիշը կարդա:

Օրագրերի որոշ տեսակներ անպայման չեն, որ գաղտնի պահվեն: Դրանցից շատերը նույնիսկ գրվում են, որպեսզի ներկայացվեն ուրիշներին:

ՀԱՎԻՏԵՆԱԿԱՆ ՕՐԱԳՐՈՒՄ ԳՐՎԱԾ

«Օ՛, երանի՛ թե գրվեին խոսքերս, երանի՛ թե քանդակվեին մի գրքի մեջ: Երկաթի գրիչով և կապարով, փորագրվեին քարի վրա հավիտյան» (Հոբ 19.23-24):

Եթե մեր բոլոր փորձառություններն ու ապրած կյանքը հնարավոր լիներ գրառել, ապա մենք երջանիկ («երանելի») կլինեի՞նք: Խորհենք սրա շուրջ: Մենք շատ բան ենք կորցնում չվերլուծելով մենք կյանքն ու այն չծրագրավորված ապրելու հետևանքով: Ուստի իմ մաղթանքն ու ցանկությունն է, որպեսզի յուրաքանչյուր Աստծուն նվիրված յոթերորդ օրվա աղվենտիստ քրիստոնյա օգովի հոգևոր օրագրի ընձեռած հնարավորություններից իր կյանքն իմաստավորված, լիարժեք ապրելու համար:

Այստեղ տեղին է հիշել հոգևորապես կայացած անձնավորության՝ Եզրասի որոշման մասին. «Եզրասը պատրաստել էր իր սիրտը, որ Տիրոջ օրենքը խնդրե և կատարե, և Իսրայելի մեջ սովորեցնե օրենք և դատաստան» (Եզրաս 7.10): Թող ձեր հոգևոր օրագիրը օգնի ձեզ նմանատիպ որոշման իրականացման մեջ, որպեսզի ձեր կյանքի երկնային հավիտենական օրագրում գրվի. «Լա՛վ, բարի և հավատարիմ ծառա» և երբ Քրիստոսը վերադառնա, ապա ձեզ ասի. «Քիչ բաների վրա հավատարիմ էիր, ես քեզ շատ բաների վրա կդնեմ: Մտիր քո Տիրոջ ուրախությունը» (Մատթեոս 25.21):

Պավել Սարգսյան